

Milyen követelményeknek kell megfelelni napjaink (szak)könyvtári építkezéseinek?

Napjaink (szak)könyvtárai nagy változásokat kénytelenek elviselni, nevezetesen a nyomtatott médiumokról az elektronikus médiumokra való többé-kevésbé radikális és „kiterjedt” átmenetet. Mindez azonban nem változtatja meg a (szak)könyvtárak funkcióját, azaz az ismeretek kommunikálását és közvetítését, inkább csak – az új technika és technológia révén – kiszélesíti és meggyorsítja ellátásának módját. Az ellátás módjának – természetesen – továbbra is egyik alapvető összetevője marad a nyomtatott dokumentum, még ha szerepének lassú csökkenése valószínűnek is látszik.

A könyvtári épületek tervezésében és kivitelezésében az új technikák és technológiák nem hoztak szenzációs újításokat: maradt továbbra is az épületek hármasszótódása (raktárak, olvasószolgálat, könyvtárosok munkahelyei), de a flexibilitás messzemenő érvényesítésével. Ez nagy kiterjedésű és mesterséges világítást igénylő „lepenyépületeket” eredményezett. Noha ezek az elvek továbbra is érvényesek, legújabbban mégis némi elmozdulás tapasztalható alkalmazásukban, amit „fél lépés hátra”-ként is megfogalmazhatunk. Így megint divatosabbak lettek a zárt (tömör)raktárak (főként a ritkán használt állományrészek őrzésére), a szeparált kutatóhelyek, a kisebb méretű (3–5 fős) munkaszobák. Ezt a „viszszatérést” valójában a technika fejlődése tette lehetővé (a belső kommunikáció könnyedsége, az anyagmozgatás gépesítése stb.). Egyébként ebből következik az a követelmény, hogy gyakorlatilag a könyvtárak valamennyi helyiségét el kell látni kábellekkel, illetve az is, hogy egy-egy olvasó-kutató helyre 50%-kal nagyobb területet kell számítani, mint korábban.

Új könyvtárépületek létesítése és a régi épületek könyvtári célokra való átalakítása egyaránt rendkívül gondos tervezést igényel. Ennek négy

fázisa van: előzetes tájékozódás, az input dokumentumok előkészítése és elkészítése, a tervezés, és maga az építkezés. Különösen fontos, hogy ezekben a fázisokban a könyvtár érdekelt munkatársai és a könyvtár olvasói egyaránt hallathassák hangjukat. Ezúton sok rejtett „bakit” lehet felfedezni, s így elkerülni, hogy a papíron meglévő hibák később „falazott hibákká” váljanak.

Az(ok), akinek (akiknek) tiszte a könyvtár részéről a tervezés folyamatában való részvétel, jegyezze (jegyezzék) meg a következőket:

- Az építészeket kezdetben nem lehet megérteni, de kellő kitartás esetén minden bizonnyal egy nyelven tud kommunikálni a két fél.
- Bizonyos, hogy a terv első variánsa még mesze van az „igazitól”.
- A könyvtáros(ok) és az építész(ek) között a kapcsolat közvetlen legyen: párbeszédükbe semmilyen hivatal közbe ne ékelődjék.
- Az építész(ek) számára minél szemléletesebb inputokat kell készíteni.
- Idő előtt, elsielve ne fogadtassék el az építési terv, még ha hivatali nyomással ezt is szeretnék elérni.
- Az egyszerűsítési javaslatoknak „apage, Satanás”-t kell mondani.

Az iménti tanácsokat a könyvtárosképzés megfelelő kollégiumán is elő kell adni, s kialakítani a hallgatókban a tervezéshez szükséges alapokat. Eközben azonban hangsúlyozni kell: adaptált épületben is jól funkcionáló (szak)könyvtár jöhet létre, mintegy a kelet-közép-európai realitások tudomásulvételeként.

/RADA, V.: K súčasnej problematike výstavby budov knižníc. = Knižnice a informácie, 27. köt. 12. sz. 1995. p. 472–479./

(Futala Tibor)